

ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАКОРДОННОГО ДОСВІДУ АДМІНІСТРУВАННЯ МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЙ У ДІЯЛЬНІСТЬ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Гуцин О.О.

Військового інституту

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Проаналізовано зміст сучасних операцій з підтримання миру та безпеки. Вивчено нормативно-правову базу світової миротворчості. Досліджено процес управління миротворчими контингентами у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки. Вивчено закордонний досвід адміністрування безпекових операцій. Висвітлено проблеми адміністративного керівництва миротворчою діяльністю Збройних Сил України.

Ключові слова: міжнародні миротворчі операції, миротворчий контингент, міжнародні операції з підтримання миру і безпеки, системи управління миротворчими контингентами, стандартизація штабних процедур.

Постановка проблеми. Україна небезпідставно вважає участь у міжнародних миротворчих операціях важливою складовою своєї зовнішньої політики. Згідно з відповідними актами Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України та відповідно до ст. 2 Закону України «Про Збройні Сили України» з 15 липня 1992 року наша держава бере участь в міжнародних миротворчих операціях (міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки [2]) шляхом надання національного миротворчого контингенту, миротворчого персоналу, а також матеріально-технічних ресурсів та послуг, які визначаються рішеннями про проведення таких операцій [1, 2, 3].

Сучасна миротворчість охоплює широке коло завдань: це превентивна дипломатія, гуманітарна допомога, переговори, підтримка миру, примус до миру, миробудівництво, добрі послуги, санкції та ін. Персонал місій включає не тільки військовослужбовців, але і цивільних фахівців, поліцію. Відповідно, на національному рівні у вирішенні завдань миротворчості беруть участь багато відомств, в першу чергу Міністерство закордонних справ України та Міністерство оборони України. Координація їх зусиль і загальне керівництво є складним питанням адміністрування миротворчої діяльності України.

Виходячи з цього актуальним на даному етапі стає вивчення передового закордонного досвіду адміністрування операцій з підтримання миру та безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. В 2001 році на базі Головного науково-дослідного управління воєнної безпеки України та миротворчої діяльності Національного науково-дослідного Центру оборонних технологій і воєнної безпеки України під керівництвом д. політ. Перепелиці Г.М. було видано колективну монографію «Миротворча діяльність України в кооперації з НАТО та іншими структурами європейської безпеки», яка висвітлювала цілий ряд питань адміністрування миротворчої діяльності Збройних Сил України. Також питання оцінки оперативності функціонування системи управління національного миротворчого контингенту розглядав Кривошеєв В.В., методичку оцінки стійкості системи управління національного миротворчого контингенту у міжнародній миротворчій операції аналізували Кривошеєв В.В. та Заболотний О.А., Зубов О.Я. вивчав особливості управління військами (силами) під час підготовки і ведення миротворчих операцій, Мішков О.М., Безбах В.С., Заболотний О.А., Заборовський М.С. вивчали організацію управління військами як наукову категорію теорії управління військами в сучасних умовах.

На теренах України відсутні роботи, присвячені вивченню досвіду адміністрування та стандартиза-

ції оперативних процедур при виконанні завдань миротворчим контингентом. Виходячи з цього **завданням нашої статті** є розгляд закордонного досвіду адміністрування операцій з підтримки миру та безпеки.

Виклад основного матеріалу. Питання миротворчої діяльності постійно перебувають в центрі уваги нормотворчого процесу в Україні. Основні з них були викладені у Законі України «Про основи національної безпеки України» [4], у Законі України «Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки» [5], Воєнній доктрині України [6], Стратегічному оборонному бюлетені [7], Державній програмі розвитку Збройних Сил України до 2017 року [8] та Стратегії міжнародної миротворчої діяльності України, схваленої рішенням Ради національної безпеки і оборони України від 24 квітня 2009 року та уведеної в дію Указом Президента України від 5 червня 2009 року № 435/2009 [9]. Слід визнати такий підхід обґрунтованим враховуючи те, що за даними щорічного аналізу обсягів збройових угод Стокгольмського міжнародного інституту проблем світу (СІПРІ), всього в світовому масштабі за 2013 рік зброї, озброєння та військової техніки було продано на \$ 1750 млрд. І хоча світові обсяги збройових угод в 2013 році зменшилися на 1.9% щодо показників 2012 року, сталося це лише за рахунок країн Заходу [10].

Показово також те, що доповідь СІПРІ також вказує на скорочення кількості міжнародних миротворчих операцій. У 2010 р. воно знизилося до найнижчої позначки за період з 2002 р. Так, наразі проводиться 52 операції, в яких бере участь 262 842 військовослужбовців, спостерігачів, цивільних поліцейських і цивільних службовців з різних країн світу. Разом з тим чисельність миротворців збільшилася на 20% порівняно з 2009 р. (219 278 чоловік в 54 операціях).

Що до України, то починаючи з 1992 року в миротворчих операціях по всьому світу прийняло участь 37 000 українських миротворців, 50 з яких загинуло. Тому, безперечно, миротворча діяльність є важливим напрямом програми реформування та розвитку Збройних Сил України.

В Стратегічному оборонному бюлетені від 29.12.2012 року наголошується, що «адміністративне керівництво Збройними силами України – це діяльність Міністерства оборони України щодо розроблення і виконання програм та планів реформування і розвитку Збройних сил України, їх ресурсного забезпечення, підготовки персоналу, модернізації та розроблення озброєння та військової техніки; формування оборонного замовлення, розвитку військової інфраструктури, формування і

виконання Державного бюджету України в частині фінансування потреб Збройних сил України» [7].

Треба зазначити, що за часів незалежності України в діяльності Міноборони не спостерігалось системного підходу в оцінці військово-політичної обстановки в світі, прогнозуванні військових небезпек і загроз, в тому числі для України, що призводило до пасивного реагування нашої держави на події за типом «запит-дія». Прогнозування розвитку подій, збір необхідної інформації, планування та підготовка до проведення конкретних миротворчих акцій могли б істотно підвищити можливості України як активного гравця на міжнародній арені. Наразі не існує відпрацьованої схеми управління та прийняття рішень в галузі миротворчої діяльності. Порядком прийняття рішення про включення підрозділів Збройних Сил України до складу миротворчих сил ООН не дозволяє оперативно реагувати на звернення Генерального секретаря ООН. Ландюжок «Постійне представництво України при ООН – Міністерство закордонних справ України – Верховна Рада України – Кабінет міністрів України – Міністерство оборони України» вимагає в кожному конкретному випадку довготривалого розгляду та затвердження рішення про направлення миротворців. Досвід передових держав показує, що рішення про відрядження нових контингентів до 300-500 військовослужбовців, про відправку техніки і оснащення могли б стати прерогативою рішень Президента або Кабінету Міністрів, які б базувалися на аналізі та рекомендаціях Ради національної безпеки і оборони України, при подальшому швидкому схваленні таких рішень Верховною Радою України.

Однак й після прийняття рішення на державному рівні проблеми українських миротворців не закінчуються. Зрозуміло, що для участі у всіх сферах миротворчої діяльності особовий склад контингенту повинен бути відповідно підготовлений. Так, якщо для виконання завдань роз'єднання ворогуючих сторін, операцій з примусу до миру, робіт з відновлення зруйнованих комунікацій соціальної інфраструктури можливе залучення вже існуючих підрозділів Збройних Сил України, то для вирішення таких завдань як сприяння гуманітарної допомоги, контроль за дотриманням прав людини, забезпечення розміщення біженців, спостереження за порядком проведення вільних виборів і так далі необхідні спеціальні підготовлені і навчені цивільні і військові фахівці, а також поліцейські.

Слід зазначити, що Україна як значний контрибутор військ ООН виходить з того, що одним з найважливіших аспектів миротворчої діяльності є забезпечення необхідного рівня захисту та безпеки особового складу підрозділів. Україна була ініціатором Конвенції захисту миротворчого персоналу ООН, відкритої до підписання на 49-ї сесії Генасамблеї ООН. У грудні 1994 року Україна однією з перших підписала документ, а 06.07.1995 року Верховна Рада його ратифікувала [1].

Відсутність комплексного підходу до формування, навчання та професійної підготовки українських миротворців, невлаштованість побуту в період несення служби зумовили поширення таких негативних явищ як пияцтво, спекуляція майном, контрабанда. Так, під час передачі повноважень керівництва миротворчою операцією ООН в Боснії і Герцеговині Силам сприяння виконанню Дейтонської угоди командування миротворчих сил вимагало повністю змінити склад українського контингенту [13]. Це було ганебною сторінкою української миротворчості та вимагає від науковців та військового керівництва провести детальний аналіз таких

проблем, як адміністрування миротворчої діяльності, її логістика, передовий досвід інших країн та ін.

Для управління миротворчими контингентами (МК) у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки (МОПМБ) створюється система управління, яка являє собою сукупність функціонально та ієрархічно пов'язаних пунктів управління миротворчого контингенту, органів управління та засобів управління [14; 15], які функціонують у єдиному інформаційному просторі багатонаціональних сил у міжнародній миротворчій операції. В системі управління реалізується процес управління, тому можна констатувати, що система управління миротворчого контингенту є організаційно-технічною основою процесу управління у такій операції [14; 16].

Аналіз сучасного стану системи управління миротворчими контингентами за результатами місії в Іраку, Сьєра-Леоне, Ліберії, навчань з миротворчої тематики «Щит миру», «Стрімкий тризуб», «Сі-Бриз» свідчать про наявність певних невідповідностей у функціонуванні системи управління, зокрема: низькі темпи переозброєння органів управління МК засобами управління призводить до неспроможності забезпечити потрібний рівень реалізації потенційних можливостей підпорядкованих військ (сил) у міжнародній миротворчій операції; система управління неспроможна вирішувати усі необхідні завдання управління спільно з системами управління провідних країн світу за рівнем, що забезпечує виконання миротворчих завдань з максимальною ефективністю у зв'язку з великими розбіжностями з провідними країнами світу, що приймають участь у миротворчих операціях, у підходах до обладнання пунктів управління та організації роботи на них. Це призводить до того, що рівень ефективності функціонування системи управління МК не забезпечує гарантованого виконання покладених на нього завдань у ММО. Саме тому керівництво Збройних Сил України наголошує на необхідності забезпечення відповідності функціонування системи управління миротворчими контингентами стандартам НАТО та підвищення ефективності як самого управління, так і застосування миротворчих підрозділів.

Досвід планування миротворчих операцій НАТО [17; 18; 20] свідчить про те, що воно проводиться групою загального планування ще до початку операції. Перед цією групою стоїть задача сприяння процесу планування за допомогою внесення рекомендацій по його поліпшенню, які направлені на підвищення ефективності і забезпечення своєчасності цього процесу. Таке сприяння може здійснюватися через проведення стандартизації за допомогою вироблення відповідної доктрини та складання письмового керівництва або шляхом надання рекомендацій щодо процедурних або кадрових змін в рамках відділу планування.

Як свідчить практика проведення миротворчих операцій та результати навчань [21], які проводяться із слухачами військової академії, уточнення завдання у МОПМБ призвело до збільшення на 30-40% часу, що був витрачений на забезпечення прийняття рішення органами управління МК. По суті їм прийшлося виробляти практично нове рішення, а загальні витрати часу зросли на 40-50% від встановлених термінів, що призвело до значного зниження оперативності функціонування системи управління МК [22].

Отже обсяг завдань управління буде обумовлюватись характером отриманого завдання МК у МОПМБ і умовами його виконання.

Все це, в свою чергу, підвищує вимоги щодо рівня оперативності, стійкості та безперервності функ-

ціонування системи управління у МОПМБ і ставить низку завдань щодо пошуку доцільних методів роботи органів управління, обґрунтування раціональної структури системи управління МК, яка б забезпечувала їх вирішення.

Зміни у розмаху миротворчих операцій, участь в них великої кількості різномірних сил, швидкий перехід від одних форм дій до інших призвели до суттєвого зростання ролі управління, підвищенню його впливу на підготовку, ведення та результат операцій в цілому. Як наслідок елементи системи управління та процес передачі і обробки інформації стали першочерговими об'єктами ураження і радіоелектронного придушення конфліктуючих сторін.

На думку військових спеціалістів провідних країн світу об'єктами фізичного знищення або придушення в системах управління миротворчого контингенту у міжнародній миротворчій операції можуть бути стаціонарні та рухомі пункти управління, засоби зв'язку та автоматизації, сам процес передачі інформації, а також особовий склад, що бере участь в процесі управління [23; 24].

Під час аналізу впливу системи управління органу – фундатора МОПМБ на функціонування системи управління МК треба враховувати, що умовами, які забезпечують досягнення певного рівня сумісності в операціях багатонаціональних сил, є єдність військового керівництва, єдина мова управління, сумісність роботи технічних засобів управління, стандартизація штабних процедур для вирішення основних завдань управління і процесу обміну інформацією. В свою чергу, єдність військового керівництва, єдина мова управління, сумісність роботи технічних засобів управління, стандартизація процесу обміну інформацією характеризуються можливістю системи управління МК забезпечити обмін, обробку інформації, що задовольняє спільному з системами управління інших держав вирішенню завдань багатонаціональних сил у МОПМБ; стандартизація штабних процедур характеризується можливістю системи управління забезпечити одночасність (синхронність) вирішення завдань управління.

Досвід проведення спільних навчань та виконання миротворчих заходів [17; 18; 19; 20] свідчить, що найбільш проблематичним для системи управління МК є співпраця з іншими системами управління коаліційних сил, однією зі сторін якої являється опанування механізму здійснення спільних штабних процедур посадовими особами національного контингенту.

Держави – члени Північноатлантичного Альянсу при проведенні спільних операцій дотримуються принципу стандартизації, мета якого полягає в досягненні практичної кооперації серед багатонаці-

ональних сил за допомогою ефективного використання ресурсів і зниження розбіжностей в оперативному забезпеченні, логістиці, техніці і процедурних перешкодах в операціях багатонаціональних сил.

Міністр оборони України вимагає [8], що на даному етапі розвитку Збройних Сил необхідно прагнути до синхронності вирішення основних завдань управління під час організації миротворчої операції, яке полягає у впровадженні в роботу органів управління МК основних етапів роботи за стандартами НАТО, які мають назву – процес планування.

У МОПМБ бере участь велика кількість взаємодіючих різномірних сил і засобів. Відповідно прийняття рішення у миротворчій операції є результатом напруженої роботи щодо його вироблення певної кількості посадових осіб миротворчого контингенту, кожна з яких в цьому процесі готує пропозиції в рамках сфери відповідальності, які доповідаються командирі для затвердження. Це, в свою чергу, також потребує наявності конкретної інформації, яку необхідно добувати, узагальнювати, систематизувати, аналізувати і передавати зацікавленим структурам.

Таким чином найважливішим завданням та постійним обов'язком штабу МК та інших органів управління є безперервний збір, аналіз, оцінка і облік одержаних даних обстановки, їх узагальнення і своєчасна доповідь командирі висновків і пропозицій.

Висновки. Миротворчі операції з підтримання миру та безпеки відрізняються раптовістю дій конфліктуючих сторін, динамічністю змін обстановки. Все це скорочує час для прийняття командиром МК рішення на миротворчу операцію, а також час на планування і постановку завдань.

Існуюча система управління МК вже не відповідає вимогам, що висуваються до неї у ММО щодо сумісності, оперативності роботи органів управління та стійкості функціонування. Найбільш кардинальним засобом у вирішенні цієї проблеми є уніфікація штабних процедур, стандартизація техніки та засобів зв'язку за зразками НАТО, розробка і створення системи автоматизованого управління МК. Ці заходи дозволять зв'язати разом такі вимоги до управління як сумісність, оперативність та стійкість, реалізувати їх через удосконалення системи управління на більш високому рівні, що відповідає характеру міжнародної миротворчої операції. *Перспективними дослідженнями цього напрямку ми вважаємо розгляд та розробку стандартних операційних процедур як частину успішного процесу прийняття рішень та виконання практичних дій як індивідуально миротворчим персоналом, так і військовослужбовцями миротворчих контингентів у складі підрозділів.*

Список літератури:

1. Конвенція о безопасности персонала ООН и связанного с ней персонала / А/RES/49/59 от 09 декабря 1994 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/un_personnel_safety.shtml
2. Про порядок направлення підрозділів Збройних Сил України до інших держав/ Закон України від 02 березня 2000 р. № 1518-III// Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2000. – № 19. – Ст. 144. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1518-14>
3. Про участь України в міжнародних миротворчих операціях / Закон України від 23.04.1999 р. № 613 XIV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1999. – № 22-23. – Ст. 202. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/613-14>
4. Про основи національної безпеки України / Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 39. – Ст. 351. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15/card6#Public>
5. Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки / Закон України від 23.04.1999 р. № 613-XIV// Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1999. – № 22. – Ст. 202. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/613-14>
6. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 8 червня 2012 року «Про нову редакцію Военної доктрини України» / Указ Президента України від 06.08.2012 р. № 390/2012 // Офіційний вісник України від

- 22.06.2012 р. – № 45. – Стор. 116. – Стаття 1750, код акту 62015/2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/390/2012/card6#Public>
7. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29.12.2012 року «Про Стратегічний оборонний бюлетень України» / Указ Президента України № 771/2012 від 29.12.2012 // Офіційний вісник Президента України. – 2013. – № 3. – Стор. 3. – Стаття 75. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/771/2012>
 8. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2012 року «Про Концепцію реформування і розвитку Збройних Сил України на період до 2017 року» / Указ Президента України від 29.12.2012 № 772/2012 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 9. – Стор. 18. – Стаття 326/ – Код акту 65697/2013. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/772/2012/card6#Public>
 9. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 24 квітня 2009 року «Про Стратегію міжнародної миротворчої діяльності України» / Указ Президента України від 15.06.2009 № 435/2009 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 45. – Стор. 20. – Стаття 1504. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435/2009>
 10. Миру – мир! За год земляне потратили на оружие \$1,75 триллионов. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://argumentiru.com/society/2014/04/332052>
 11. Доклад Стокгольмского международного института исследований проблем мира за 2011. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://iee.org.ua/ru/prog_info/16250/
 12. Письмо Секретарю Совета национальной безопасности В.П. Горбулину Министра иностранных дел Г. Удовенко № УТО/22-60 от 31.01.95 г.
 13. Гречанинов А. Миротворческая деятельность Украины: есть потребность в новых подходах // Народная армия от 09.08.96 г.
 14. Про удосконалення порядку відбору та проходження військової служби в миротворчих підрозділах, механізму подальшого використання у Збройних Силах України військовослужбовців, які брали участь у миротворчих місіях та їх соціальний захист / Наказ Міністра оборони України від 18.10.2005 № 630.
 15. Концепція щодо організації міжнародного співробітництва у Збройних Силах України, затверджена Наказом міністра оборони України № 224 від 28.06 2001 р.
 16. Про затвердження Інструкції про підготовку миротворчих контингентів і миротворчого персоналу Збройних Сил України для участі у міжнародних миротворчих операціях / Наказ Міністра оборони України від 25.10.2004 № 485.
 17. Гуменюк В.В. Обґрунтування рекомендацій щодо підвищення ефективності функціонування системи управління армійського корпусу під час організації оборонної операції: Дис. канд. військ. наук: 20.01.01. – К.: НАОУ, 2002. – 195 с.
 18. Заболотный О.А. Разработка рекомендаций по повышению боевой готовности войск ПВО при подготовке оборонительной операции начального периода войны: Дис...канд. воен. наук. – К.: ВА ПВО СВ, 1991. – 231 с.
 19. Роговенко С.Б. Розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності функціонування системи управління АК під час підготовки оборонної операції початкового періоду війни: Дис...канд. воен. наук. – К.: АЗСУ, 1997. – 195 с.
 20. Польовий статут США № 101-5 «Організація роботи та структура штабів». – Вашингтон (округ Колумбія) – 31.05.1997 р.
 21. Le nouveau PC de force // Objectif Défense. – 2002. – № 118. – P. 16-20.
 22. Whitepaper: Interoperability. Interoperability Recommendations for Homeland Security, e-government and Business Continuity Issues // www.mapinfo.com/government. – interoperability_wp.pdf/ –©2003 MapInfo Corporation. 85048 4/03.
 23. Allied joint doctrine – AJP 01 (B). – 2002. France, Collège Interarmées de Défense. – P. 96-143.
 24. JOINT DOCTRINE FOR MULTINATIONAL OPERATIONS. – Joint Publication 3-16. – 5 April, 2000. – Joint Chiefs of Staffs, Washington, DC.

Гущин О.А.

Военный институт

Киевского национального университета имени Тараса Шевченко

ВНЕДРЕНИЕ ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА АДМИНИСТРИРОВАНИЯ МИРОТВОРЧЕСКИХ ОПЕРАЦИЙ В ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ УКРАИНЫ

Аннотация

Проанализировано содержание современных операций по поддержанию мира и безопасности. Изучена нормативно – правовая база мирового миротворчества. Исследован процесс управления миротворческими контингентами в международных операциях по поддержанию мира и безопасности. Изучен зарубежный опыт администрирования операций по поддержанию безопасности. Освещены проблемы административного руководства миротворческой деятельностью Вооруженных Сил Украины.

Ключевые слова: международные миротворческие операции, миротворческий контингент, международные операции по поддержанию мира и безопасности, системы управления миротворческими контингентами, стандартизация штабных процедур.

Guschyn O.A.
Military Institute,
National University of Kyiv named after Taras Shevchenko

INTRODUCTION OF FOREIGN EXPERIENCE IN ADMINISTRATION OF PEACEKEEPING OPERATIONS IN THE ACTIVITIES OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE

Summary

The article analyzes the content of modern peacekeeping and security activity. The regulatory – legal framework of the global peacekeeping was studied. The process of management of peacekeeping contingents in international peacekeeping and security operations was investigated. The foreign experience of management of the security operations was studied. The problems of administrative management of the peacekeeping operation of the Armed Forces of Ukraine highlighted.

Keywords: international peacekeeping operations, peacekeeping forces, international peacekeeping and security, systems for peacekeeping contingents, staff procedures standardization.

УДК 343.8

ПРОКУРОРСЬКИЙ НАГЛЯД ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНІВ ПРИ ВИКОНАННІ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВІЙСЬКОВОГО, СПЕЦІАЛЬНОГО ЗВАННЯ, РАНГУ, ЧИНУ АБО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО КЛАСУ

Єрмоєнко І.В.

Прокуратура Ленінського району м. Запоріжжя

Зроблено ґрунтовний аналіз чинного законодавства. Окреслено коло існуючих у розглядуваній сфері проблем, запропоновані шляхи їх вирішення. Проаналізовано загальну нормативно-правову базу здійснення прокурорського нагляду за додержанням законів при виконанні покарань у виді позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу. Визначені специфічні об'єкти нагляду, предмет, завдання, а також форми та методи їх реалізації. Сформульовано пропозиції щодо вдосконалення законодавства і прокурорського нагляду.

Ключові слова: покарання, призначення, виконання, прокурорський нагляд, методика перевірки.

Постановка проблеми. Із року в рік доля осіб, які засуджені до покарання у виді позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу збільшується.

Це вимагає від прокурорів забезпечення належного виконання даних видів покарань та підвищення їх ефективності.

Однак, в процесі застосування, перетворення покарання з правових норм на реальну дійсність, виявляються його особливості та внутрішні протиріччя. Поняття та зміст покарання у виді позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу не визначені. Не визначені вони й у постановах Пленуму Верховного Суду України. У теорії кримінального права про них висловлені суперечливі точки зору, у зв'язку із цим судовою практика, прокурорський нагляд і практичне виконання даного виду покарання зазнає серйозних труднощів, які потребують дослідження та вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами забезпечення законності при реалізації кримінальних покарань, здійснення прокурорського нагляду у цій сфері приділено багато уваги в наукових працях вчених у галузі кримінального та кримінально-виконавчого права: Ю.М. Антоняна, Л.В. Багрій-Шахматова, М.І. Бажанова, Ю.В. Бауліна, І.Г. Богатирьова, А.В. Бриліантова, І.М. Гальперіна, В.К. Грищука, Т.А. Денисової, В.К. Дуонова, С.І. Зельдова, А.І. Зубкова, Г.О. Кригера, В. П. Махоткіна, Ю.Б. Мельникової, А.В. Міхліна, О.С. Міх-

ліна, О.Р. Михайленка, Л.П. Оніки, І.Д. Перлова, В.І. Селіверстова, О.В. Старкова, В.В. Сташиса, А.Х. Степанюка, В.Я. Тація, В.М. Трубнікова, В.І. Тютюгіна, В.М. Утевського, В.П. Філонова, А.І. Фролова, О.Г. Фролової, М.І. Хавронюка, В.М. Харченка, О.Л. Цветиновича, О.І. Шинальського, І.В. Шмарова, С.С. Яценка та інших.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Не зважаючи на постійне приділення уваги даному питанню з боку як науковців так і практиків, дуже мало спеціальних комплексних досліджень у цієї надзвичайно актуальній проблематиці.

Разом з тим, і практичне застосування покарань у виді позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу пов'язано з численними проблемами.

Глибокого, всебічного, комплексного аналізу цих питань, на основі узагальнення практики кримінально-виконавчої діяльності та опрацювання широкого спектру теоретичного матеріалу в нових соціально-економічних умовах не проводилося.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є створення теоретичного обґрунтування поняття покарання у виді позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу, юридичної природи прокурорського нагляду за додержанням законів при позбавленні спеціальних звань, визначити перешкоди для ефективного виконання цього виду покарання та шляхи їх подолання.